

באר הגולה לט

הלכות פסח סימן תנא

ס הרי"ף ונכדים
בסוף ה' והרין
והרשב"א בהש"ב
ע' טור בשם בעל
המקנה פ' הרי"ף
ב' דמקחם
וה"א"ש שם צ' טור
בסימן תב' בשם
אב"י ה"א"ש
והחפ"ה
עבודת גללים ושא
פוסקים ק' טור בשם
אב"י ה"א"ש

אין להגעילן, וצריכין לבין במקום הסדק והסלחה (רשב"א בתשובה): ו כפל פלי הולכין פו אחר לב
תשמישו, הלכה, קצרות אף-על-פי שלפעמים משתמשין בהם בכלי ראשון על האש, (מה) פנין
שרב תשמישן הוא בערוי שמערה עליהן מפלי ראשון, (מו) כף הוא הקשרן: הגה ויש מחמירין
להגעיל הקצרות בכלי ראשון (טור בשם אבי העזר וברוכי פ' כ"ש וחוספת סוף מסכת ע"א), (מו) וכן הוא המנהג, (מה) וכן
בכל דבר שיש לחש שמה נשתמש בו בכלי ראשון כגון כפות וכדומה לזה (הג"מ פ"ה ואגור), ויש מחמירין להגעיל
כל כלי שתהא אף-על-פי שתשמישן בצונן, משום שלפעמים משתמשין בהם בחמין (רבינו ירוחם), וכן הוא המנהג
להגעילן, ובריעבד סגי להו (נג) (מט) בשטיפה, וקצרות גדולות שלא יוכל להכניס תוך כלי ראשון, (ג) יתן עליהם
אבן (נד) מלבן ויערה עליהם רותחין מפלי ראשון (נא) והוי בכלי ראשון, (נג) וכן כל פיוצא בזה, ונעביר האבן
(נג) על פל הפלי שאז מגעיל פלו (מרוכי פ' כ"ש והג"מ פ"ה ואגור ואריה כלל נח): ז ייש מי שאומר (ס) דכפות
(נד) העשויות מקרן אין להם תקנה בהגעלה, דבין שמתקלקלין במים חמין תשישין (נה) דלמא חייס
עליהו: ח (נו) אחר פלי עץ * ואחר פלי אבן ואחר פלי מתכת דינם להכשירם בהגעלה: הגה (נז) וכן
כלי-עצם צריכים הגעלה (מהכי פכ"ש): ט המגעיל קדם שעה חמישית יכול להגעיל פניחד כלי ראשון וכלי
שני וכלים שבלעו דבר מוצט (נה) ואינו חושש (נס) אם מגעיל מקצת הכלי שני פעמים (רי"ט): י קטלים
שמואלחים בהם הנפשו (נט) יש מצריכים להם הגעלה, (ס) ויש מי שחולק, ונראין דכריו. (סא) (נטוב)

שערי תשובה

באר היטב

שפ"ח שפסוקי קמח ע"כ הנהגה ואינו אלא מעט ונתנה נאפית העשה, שומר
נפשו ודקא משה; והפ"ח מהיר. וקש"מ צדקה סימן ט כתב שאסור לזרק קשעה
שנדרין העשה לזכות דקח מן סדקה וצאצא אוסר בסגור וכלכל אוקא אח"כ. וקמ"ד
ט"פ מ"יש שיש ענין חוספת קמח בעשה, ויש הג"ה מכו המחבר שבריעבד מ"ה:

אין מעבד, הרי"ל: (כג) בשטיפה, וכן בריעבד אם לא הגעיל הקצרות
בכ"ר ג"כ אינו אסור, ואם ירוע שהוד מעל"ע השתמשו בו בכלי
ראשון, אעפ"י שעקר תשמיש שלו הוא בכלי שני, צריכין הגעלה בכ"ר
דוקא [ואם ע"י אור צריך ללבן] כ"ע. ושטיפה הינו לשפשו תחלה
היטב במים כדי להסיר פל הדבוק עליו ואח"כ שוטפין במים, כמבאר ב"ד סימן קכ"א: (כד) מלבן, וכן נוהגין לענין הקשר השלחנות
והספלות, ויגב השלסן כדי שלא יצטנן המים, אחרונים, ועי' סימן תכ"ב ב"ה. הקצרות שיש להם אגנים וכליטות קצין כפתורים ופרחים
שאז י"א להעביר האבן ע"פ פלו אין להם תקנה אלא שפניסם ליונה, וכן סימן אין להכשירו באבן, מ"א: (כז) דכפות, ויהי סבין ששקטא

היטב במים כדי להסיר פל הדבוק עליו ואח"כ שוטפין במים, כמבאר ב"ד סימן קכ"א: (כד) מלבן, וכן נוהגין לענין הקשר השלחנות
והספלות, ויגב השלסן כדי שלא יצטנן המים, אחרונים, ועי' סימן תכ"ב ב"ה. הקצרות שיש להם אגנים וכליטות קצין כפתורים ופרחים
שאז י"א להעביר האבן ע"פ פלו אין להם תקנה אלא שפניסם ליונה, וכן סימן אין להכשירו באבן, מ"א: (כז) דכפות, ויהי סבין ששקטא

באר הלכה

משנה ברוחה

והוא הדין (מו) פסוי פלים המחבר על-ידי צירים שאי
אפשר לנקות, או קצרות עם אגנים קצין צירים, אף מבחוח הקמץ

לנקות וכו'. והוא הדין (מו) פסוי פלים המחבר על-ידי צירים שאי
אפשר לנקות, או קצרות עם אגנים קצין צירים, אף מבחוח הקמץ

נכנס שם כ"ד (כ"ד) ואי אפשר לנקות, אין להגעילם פל: ו (מה) גינן שרב תשמישן וכו'. והוא הדין (מה) פלים שמשתמשין בהן
בצונן, די לקח בשטיפה לזרעה זו, אף-על-פי שלפעמים השתמשו בהן בפנימין (מ"א): (מו) כף הוא הקשרן, ומכל מקום אם ירוע שהוד
מעת-לעת (מ"א) השתמשו בו המן בכלי ראשון ממש (מ"א), אף-על-פי שעקר תשמיש שלו תמיד הוא על-ידי ערוי או בכלי שני, (מט) צריכין
הגעלה בכלי ראשון דוקא אלבא דכלי עלמא, ואם על-ידי אור, צריך לבון: (מו) וכן הוא המנהג, ומכל מקום בריעבד (ו) סמכין
ארעה ראשונה: (מח) וכן בכל דבר וכו' בכלי ראשון, והוא הדין אם (מ"א) יש לחש שנתמשש בו לפעמים על-ידי האור, צריך
לבון דוקא (מ"א), ובלבד קל, כדלעיל סעיף ד בהג"ה: (מט) בשטיפה, הינו ששפשו תחלה (נג) היטב במים כדי להסיר פל הדבוק
עליו ואחר כך שוטפו במים: (ג) יתן עליהם אבן מלבן, וכן נוהגין לענין הקשר השלחנות והספלות, ויגב השלסן תחלה כדי שלא
יצטנן המים הרותחין ששופתם (מ"ח): (נא) והוי בכלי ראשון, ורצה לומר, אף-על-גב דאין זה אלא ערוי, מפל מקום פיון שהוא על-ידי
אבן מלבן (נג) אין מניח המים להצטנן (נ"א) והוי כאלו נתנן בהוד כלי ראשון (נ"א), וצין באליה רבה שהקריע לדינא, דעל-פל פנים אינו מועיל
הגעלה על-ידי אבנים אלא בקצרה וכיוצא בזה שרב תשמישן הוא רק על-ידי ערוי מפלי ראשון, מה שאין פן בדבר שרב תשמישן הוא
בכלי ראשון אינו מועיל להגעיל באפן זה, דלא הוי ככלי ראשון ממש (נ"א), ולעניות דעה נראה, דאפלו בקצרה וכיוצא בזה (נד) אין להקל
לבחילה להגעיל על-ידי אבנים אלא בירוע שהוא אינו פנימין משמש כל כלי ראשון: (נג) וכן כל פיוצא בזה, כגון דפי מולחלות של
בשר או גבינה, דלפעמים נתחנן עליהם חמין [א"ר]: (ג) על פל הפלי, ואף-על-גב דקצרותה מקום אינו נוגע האבן, מי התמיסה העולים
מן האבן (נה) נוגעים שם ושרי, ומכל מקום בקצרות שיש להם אגנים וכליטות קצין כפתורים ופרחים, שאז אי אפשר להעביר האבן על-
פני פלו, (ט) ואפשר שגם מי התמיסה לא יגיעו תוך שם, (ו) וכן להחמיר שלא להגעיל על-ידי אבנים, פי אם יכניסם ליונה:
ז (נד) העשויות מקרן, כבר פתחי לעיל בסעיף-קטן כג והוא הדין אם רק התפא שלקה עשויות מקרן: (נה) דלמא חייס על-ההוא,
והעשויה מפער-מוטערי, פיון שהוא קשה מאד אינו רומח לקרן [אחרונים]: ח (נו) אחר פלי עץ, ודוקא אם (מ"א) הפלי סלק
כלי שום סדק וקמא: (נז) וכן פלי עצם, חוץ מקרן שהוא בך, וחיס שלא תקלקל, אין מועיל הגעלה, וכו': ט (נח) ואינו
חושש, והבאר לקמן בסימן תב: י (נט) יש מצריכים וכו', פיון (נט) דאינו נהיר פל השנה במלח מחמץ, שמה היה שם מעט
חמץ וקבל הפלי טעם מוצט וחוץ נהיר טעם בפסח: (ס) ויש מי שחולק, דאחריהו אספרא (ס) לא מתקנינן: (סא) וטוב להגעילן.

שער הציון

(מ) פרי-מגדים: (מ"א) פן מוכח בפוסקים: (מ"ב) עלת-שפת וחק-עקב ואלה רבה ופרי חדש בשם רמ"ע: (ג) אלה רבה את ח"י וחק-עקב ומקור-חיים והגריז
ונעין בפרי-מגדים ששקטק עם לענין ריעבד, אבל ששט דבאינו בניימו נוכל לסמך על פל אלו הפוסקים להקל: (ג"א) פרי-מגדים ושי"א. כתב הפרי-מגדים,
דלפי זה קצרות של כדיל שאופין בו לפעמים ענות על פגור פרוץ מן הגללים אין לו תקנה, דהלא צריך לבחילה ללבן ויהיה נסך על-ידי חלבון, הנספר בית
מאד פצאחי, ומכל מקום בקצרות אלו אם ירוע שאין בניימו משמש זה של אפוח ענות נכל לסמך על דעה ראשונה וסגי בהגעלה לבחילה, וכתב דפן
ראוי להורו: (ג"ב) אחרונים: (ג"ג) הגרי"א: (ג"ד) עין בפרי-מגדים בשם הש"ך, ומכל מקום בירוע שהוא אינו בניימו יש לסמך אשאר פוסקים להקל: (ה) ט"ז
ואסור והתר: (ו) פן מוכח ממחצית-השקל שהשנה דעת המגן-אברהם להשי"ו, ויש אחרונים (עין בחק-יוסף ובאליה רבה) שסוכרין שלדעת השי"ו שרי, ומכל
מקום קאמת נכון להחמיר בזה אחר דסביח מהמיר בכל גו': (ו"א) מגן-אברהם: (ו"ב) ט"ז לקמן בסעיף-קטן כד: (ו"ג) אחרונים: (ו"ד) פרי חדש ושי"א:

תרגום: 1 ערך.

הלבנות פסח סימן תנא

(כו) להגעיל (סב) או לקנות חדשים: **יא** ימחבת (סג) שמטבגין (פריש, סד) שיזקין בה שמן לאפותו **בה**, (סה) *מתרת (כו) וכן בהגעלה. ואם היא ארקה, משים חציה והופך עוד ומשים חציה אחרת. ואם היא ארקה ביותר, מלבנה באמצע (ובלבן כל דהו שקש נשרף עליו סגי לה). (סו) ויש מחמירין ללבן המחבת, אך בלבן כל דהו, דהנהו ששורף עליו קש מבחין, סגי (ע). ונודעין ללבנו לכתחלה, (סז) מיהו, סגי לה (מח) בהגעלה אם אין בו גמות) (מח"ב): **יב** (סח) שקל הכלים צריך להגעיל ידותיהם קמותן:

ר קם פסח אבי
העור, וכן זמב אבי
הרא"ש בתשובה
ש סו, וכן זמב
הפריש בפרק ב
הפסחים

באר היטב

מקנן כמש"ל בס"ק יב (ה"ה קרבן קרבן), ע"ש. וכתב מ"ט: העשויה מפעך"ל-מטבגין, פינן שהוא קשה מאד אינו דומה לקנן: (כז) להגעיל. ופשוט דאם מלחו עליהם בלי הגעלה שרי, דאין מליחה לבנים ועוד, דאינו אלא ספק אסור, ח"ו. עין סעיף כו, מ"א, ע"ש דמלח לא מקרי דבר חרוף אא"כ מליח ביותר, ופ"ח ט"ו מחמירין שלא להגעיל קלל הסלים דשקא יש טמין בין הנקבאים: (כו) בהגעלה, דדוקא בספר שנאקה בו הסמין בלא משקה צריך לבין, אכל לא הממחט, עין ח"י: (כח) בהגעלה. וכן

שערי תשובה

[כ] בהגעלה, עבאיש. וכתב בה"הפריש סימן ה: הנה הוא קשוראים לבין מ"ש פסח מים על בו שומכין סין מ"ש על כלי פדיל ופדיליקין מ"ש לרא"ח פסח הלאר מים, הכלי גדול סגי לה בהגעלה משום שנעשה מר שלחבת, ויחיל דהיי"ש השמון לאש ואפתי לא אחלי בה גורא יבלע בכלי, ו"א, דשוכ הו' נבלע ע"י ט"קה, וע"ש שכתב רמ"א מתכת שמתבגין מה, שכתב הרא"ש דלא מקרי ע"י סגור מלח וקלחית ששקה, ע"ש, ואין ראיה, דהסם סגור מחוץ סביב לקנדה והוא האור סבבם והוא נבלע על"הו, ולכן אם נשתמש הרבה פעמים בענין זה לבין מ"ש יש להחמיר שלא להחיר על"הו הנקלה, וס"מ נראה להחיר דדעבר אם נשפוט בו ע"י הנקלה, שכתב הדבר ששבע מ"ש להחיר אחר האש וליח"ח נולק מפני וכן אינו נבלע בכלי, ומ"ש שחם האש נגיע אליו הוא נטען אחר ששבע האש למשך אליו ולא למכילי משא"כ הכא פאן לימא לן שהוא נמשך אחריו, רק חסו ט"ף ומכילי ג"כ כגו מלח וכו"א שהוא רולק ומכילי ג"כ, ומ"מ מקטבא קצת דבי"ש ששבע' לדלק נהו פתוחו אש אין האש ע"שה ב' הפעולות נהו, רק אם דרך לבין בשעור גדול מ"ש עד שדולק בשעור שהכלי מתחמם בחמת האור כשעור שהי"ב ע"ש דשקא מ"ן שהכלי היא חמה מחמת האור כמש, שטבולת מן האסור שלא ע"י משקה אין מועיל הגעלה כ"א לבון, אך נראה דבכה"ז לא מקרי שמיטו ע"י האור, וכן נקדה או קצה ששמה על האור עד שהתפחה תרבה שמי"ב וקשם בה דב"אסור בלי משקה מ"ט אין ד"ה נקבל ע"י האור משך תהנעלה ס"ו, דא"כ פקדוהו של טבולת וכו"א כה אם א"כ א"כ קללה שפסטר הסאכל וסתנה מ"דין לקנדה הגולה א"כ שרב פ"כים שופכים שרקן מספ"ר וסתנה ענין רוסתה שמי"ב מחמת חמימות האור ואעפ"כ אין מוצרכין לה לבון, א"כ מ"ן שפטר שסיבת הפקדן כרחיקין א"כ מה האש, מה שהיא רוסתה בעצמה ששלבט סכח האור אין הו עושה פעולת האש ממש להצורך לבין, אך יש לתקן כמ"ש הרא"ש לענין מחבת שאין להצריך לבין א"כ ששפ"ס נשך ששקה עד ששקה בשולי הקנדה, ל"ח לן פ"ה, דס"מ יש שם להלוויה ששקה, ע"ש, וכן ו"ל דבי"ע מ"ד"ס קנדה ששפ"ס הפקדן מ"ט ענין להלוויה נוספת, וכן י"ל מ"ן ובשנת חמימות הקנדה ע"י האור הנה משקה בתוכה לא שליש בה מרא סגי האי לטענה כהם האש

באר הלקה

פ"ה: * מתרת בהגעלה וכו'. עין בת"א"ס פ"ל קכה דין ה שכתב דעה ראשונה זו בשם יש אומרים, ורב הפוסקים סבירא להו דצריך לבון, ולא נהירא קלל, דהא נ"ט"א בעצמו כהו דסגי לה בהגעלה ורק לכתחלה נהגין ללבנו, ואפלו אם נ"ט"א דלא ק"ה זה בגרוהו (פי' יש ספרים שפוסקין זה בסעיף י"ו גבי מדוקה), על-כ"פ-נים יש להוכיח מן משה שכתב דסגי בלבון קל, ודיעו שזהו רק פד"ר שמחמירין ללבנו אבל לא פד"ר שצריך לבון מדינא, וכן מוכח פד"ר מ"ש דמדינא סגי בה בהגעלה, ונראה שנהגין שפ"א גרמ"א אש"יחה, שכתוב מ"ר בשם רבנו יואל תשובת הרשב"א וט"ר בשם רש"י ורבנו ס"מ, אס"כ הרי סתם חולקין על דעה ראשונה, ובאמת שעות ס"פ"ר הא, כי לא נזכר פאן בטור זה ולא בסו"ת וכו"ד ע"ה סימן קכא פ"ל ענין זה בשם רש"י ורבנו ס"מ, רק שרבנו יואל לבר הצורך לבון, וכן אבי העזרי וכן הרא"ש חולק עליו, ובבית"וסף הביא שגם הרשב"א סובר דבעי לבון, ומ"ל מקום מסים דלדינא נראה כהרא"ש ראבי הצ"ח, גם הביא דעת הפד"ר ונהגות מ"מני להקל, וגם מצאתי בשב"ל הלקט בשם הגאונים דדינא בהגעלה, ונהגות בבית"וסף משמע דלמנו מתורת הבית גם לענין לענין פ"ס, ובספר רבנו יח"ס מצאתי שכתב בשם הרשב"א לענין מחבת ד"ק בשאר אסורים יש להחמיר להצריכו לבון אבל לא לענין חמ"כ⁶¹, והוא טעם דבכ"י המספר ביה"ה"ע"ה סימן קכא שפי"ר, וכן לחלוק הרשב"א שפ"טו הרמב"ה, על-כ"פ-נים יש לנו פסח פוסקים דסבירא להו דינו בהגעלה והאב"ה"ע"ה ונרא"ש ושב"ל הלקט בשם תשובת הגאונים ונהגות מ"מני ומה"ר"ס, והאוסרים הוא רבנו יואל והרשב"א ונ"ש מה שהבין בבית"וסף וכב"ל, ומצאתי שגם מה"ר"ם חלאה סובר כהרשב"א.

על-י"ד (ס"א) צריי מכלי ראשון, ואף דמבאר לקמן בסעיף יח בהצ"ח דלא מהני להן הגעלה, (ס"ב) הנינו משום דשם מ"י שמשפמשיין בהן חמ"ך כל השנה ומצוי שמתבבב בנצרים פרורי חמ"ך, מה שאין פן בנה, וכל זה לכתחלה, אבל בדיעבד, (ס"ג) אף אם לא הגעילין ומלח בהן בשר בפסח, מטר לאכל הנפשו אפלו אם (ס"ד) ידוע לו שנגבלע חמ"ך בפלים על-י"ד מליחה, מפני שאין המלח מפליט מה שבלוע בתוך הכלי: (ס"ה) או לקנות חדשים, פריש, אם (ס"ו) אי אפשר להגעיל לפי שיש בהן גמות: **יא** (ס"ז) שמטבגין בה וכו'. דדוקא בפנור שגאקה בו החמין בלי משקה צריך לבון אבל לא המחבת, דלא משינן שמה נתיבש השמן והחמין נאפה בלא משקה, אלא אפלו אם נשרף ונדבק לדפן הממחט (ס"ח) צדן יש להלוויה משקה שם⁶⁴, וכן הדין בקנדה של מתכת שמכשלין בה אף שנדבק לפעמים לדפני הקנדה⁶⁵: (ס"ט) שיזקין בה שמן, והוא הדין (ס"י) שמן, (ס"א) ויש שרצו לומר דשמן אינו בכלל משקה וקגופא דבשנא הוא, ונחשב תשמישו על-י"ד אור, אבל מלשון הפוסקים לא משמע כן: (ס"ב) מתרת בהגעלה, השעם פ"ל, שנהרי אופין בו עם משקה⁶⁶, מה לי שמן או מים, (ס"ג) אבל האגנות שאופין בו עוגות בעין, (ע) אף שמושיחן פתחיו בשמן או שמן או תמאה (פגון פרימ"ש⁶⁷

שאופין בו שאר"י⁶⁸, או בעק"ן וק"ק⁶⁹, צריכין לבון מדינא, וכן הסקאוונא"ד⁷⁰, שפ"עמים מחמין בהן סבין לחולה, (כ"א) צריכין לבון מדינא⁷¹: (ס"ו) ויש מחמירין ללבן המחבת, דלפעמים נתיבש השמן והעשה נאפית בעין על הממחבת⁷²: (ס"ז) מיהו, סגי לה וכו'. רוצה לומר, מדינא⁷³, ובפרי חדש מצ"ד דמדינא צריך לבון, עין שם, ועין בבאור הלכה: **יב** (ס"ח) כל הפלים וכו'. משום ששששמש חמ"ך בגוף הכלי בחמין אמרינן יהולף הכליזה בכלו, אכן משום טעם זה לבר לא הנה ששך דין זה אלא

שער הצינור

(ס"א) פרי חדש: (ס"ב) חק יקבל: (ס"ג) מגן אברתם וש"א: (ס"ד) פרימרים והג"ו: (ס"ה) חק יקבל: (ס"ו) הרא"ש: (ס"ז) מגן אברתם והג"ו ותי"א"ד: (ס"ח) פן רצה הפרימרים לומר, ומה שכתבתי 'אכל מלשון הפוסקים', הנינו מלשון אבי העזרי המוכח בבית"וסף ובהנחת המלבוני, ומה שדחה פרימרים אין בו שום צדור, וכן מתשובת הרשב"א סימן חקב כוכב דלדיע הפתחין שמן ושמן שנה: (ס"ט) מגן אברתם וש"א: (ע) פרי חדש ופרימרים ותי"א"ד א"ד: (פ"א) לשון תי"א"ד, והנה אלקא הפוסקים שסו"רין דאוליקן אף פטר מעוט תשמישו⁶⁸:

תרגום: 1 צ"ח, 2 פס"י אפ"ה, 3 עוגות מקלאות, 4 תבנית לאפית עגות, 5 מין מחבתות.

הלכות פסח סימן תנא

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טג]

נשנה ונדבק לרפן המכתב עדין יש להלוחית משקה שם⁶⁴.

[משנ"ב ס"ק טו]

דלפצמים נתיבש השמן והעסה נאפית קעין על המכתב⁶⁵.

59) וסיר שמבשלים בו 'חמין' [צ'ולנט] העשוי מחמץ, דעת הגרי"ש אלישיב (סידור פסח כהלכתו פ"ה סי' ז) שאף אם אינו מתייבש אלא לפעמים, מימ ראוי לכתחילה להכשירו על ידי ליבון קל. מאידך, דעת הגרי"ג קרליץ (שם) שבין שהמאכל אינו מתייבש בו לגמרי אלא לפעמים, די להכשירו בהגעלה.

[משנ"ב ס"ק טז]

שמבשלים בה אף שנדבק לפצמים לרפני הקנדה⁶⁶.

[משנ"ב ס"ק טז]

רוצה לומר, מדינא⁶⁷.

60) ואף להגעיל מחבת בת יומה בערב פסח, כתב החזו"א (א"ח סי' קכב ס"ק א) שיותר מדינא קודם זמן האיסור, וביאר (שם סי' קיט ס"ק יד) שבהכשרת בליעה שאינה אלא ניט בר ניט יש להקל יותר. [וראה מה שכתב הרמ"א לקמן (סי' תנב ס"ב) שנהגו שלא להגעיל כלי בשהוא בן יומן].

[ביה"ל ד"ה מתרח]

דק בשאר אסורים יש להקמיר להענינו לבק אכל לא לענין חמץ⁶⁸.

61) ובביאור החילוק שבין חמץ לשאר איסורים, כתב הש"ך (י"ד סי' קכא ס"ק ח) שבליעת חמץ נחשבת בליעת היתר, ולפיכך יש להקל בה יותר מאשר בליעת שאר איסורים. ובביאור הגר"א (י"ד סי' ט"ד) ביאר, שאף שלעיקר ההלכה סובר השר"ע שבליעת חמץ נחשבת כבליעת איסור, מימ במחבת יש לצרף את הדעה שבליעת חמץ נחשבת כבליעת היתר, לסברת הרא"ש שהבליעה במחבת אינה נחשבת כבליעת דבר יבש, ולכן יש להקל בה, וכן ביאר החזו"א (א"ח סי' קיט ס"ק יט). אמנם רבינו ירחם [שהובא בביה"ל כאן] כתב חילוק זה שבין חמץ לשאר איסורים בשם הרשב"א, אף שלדעתו בליעת חמץ נחשבת כבליעת איסור [כמבואר במג"א ס"ק יא].

ולענין מחבת שטיגנו בה בשר או חלב, כתב הש"ך (שם) שלדעת הרמ"ע מפאנו צריך להבשירה על ידי ליבון חמור, כיון שבלעה ישירות מהבשר או מהחלב בלא משקה ביניהם, מה שאין כן בטיגון חמץ, שהשמן הנבלע במחבת אינו חמץ מצד עצמו. מאידך, המג"א (סי' תקט ס"ק י) כתב שהואיל ובליעת הבשר או החלב היא בליעת היתר, אין צורך להכשיר את הכלי על ידי ליבון חמור, די בליבון קל, וכן נקט המשגיב שם (ס"ק כד), והרעק"א כתב (ש"ת מהדו"ק סי' מט, ובגיליון השר"ע י"ד סי' קכא על הש"ך ס"ק ח) שאף לדעת הרמ"ע מפאנו די בהגעלה, וכן מבואר בש"ת חתם סופר (י"ד סי' קיא), וכן בתב החזו"א (שם), והוסיף, שלחלכה אין פוסקים ברמ"ע מפאנו [וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק כז)].

ואף לגבי כלי חלבי שנאסר מבליעת בשר על ידי האור, כתב השר"ע הרב (סי"ג בהגה"ה) שדי להכשירו בהגעלה, וכן כתב בש"ת חתם סופר (שם סי' קי) כשהבליעה מהבשר היתה כשהכלי לא היה בן יומן מבליעת החלב, אלא שכתב שצריך להגעילו שלש פעמים [וראה פמ"ג סי' תסא א"א ס"ק א].

54) ואף שחלקו הויצון של המאכל נשרף והתייבש, כתב השר"ע הרב (סל"ו), בביאור דברי הרא"ש פסחים פ"ב סי' ז) שמימ בתוכו ובפנימיותו יש עדיין לחלוחית, החזו"א (א"ח סי' קיט ס"ק יט) ביאר את דברי הרא"ש הנ"ל, שחלק החתיכה שלא התייבש מבליע את לחלוחיתו באופן תמידי לחלק החתיכה שהתייבש.

55) וכן סיר מרק שמבשלים בו לפעמים פתיתים דייסה, שבסוף בישולם יבשים הם מפני שלא נשאר מים בסיר, דעת הגרי"ש אלישיב (סידור פסח כהלכתו פ"ה סי' ז) שאפשר להכשירו על ידי הגעלה מפני שנשאר בהם לחלוחית, ויש לסמוך על זה בכלי שלא משתמשים בו תמיד לבק. אכן, כשעיקר השימוש בסיר הוא לדברי חמץ אלו [כגון סיר שמבשלים בו 'קוגלץ' והם מתייבשים בבישולם, דעתו (שם) שנדון הוא כמחבת, וצריך להכשירו לכתחילה על ידי ליבון קל [כמבואר ברמ"א בסעיף זה], וכן דעת הגרי"ג קרליץ (חוט שני פסח פ"י ס"ק יב)].

[משנ"ב ס"ק טח]

שחיי אפיין בו עם משקה⁶⁹.

56) ולענין שיעור המשקה הנצרך כדי להחשיב את הכלי כמו שלא בלע את טעם המאכל על ידי האור, מבואר בשר"ע הרב (סל"ו) שכשיש כמות שמן שהעיסה רוחשת בו, נחשב הדבר כטיגון ולא כאפיה, ובקף החיים (ס"ק ע) מבואר שהשיעור הוא כשהמשקה בשיעור של טופח על מנת להטפוח.

[משנ"ב ס"ק טז]

אכל האגנות שאופין בו עוגית קעין וכו', צריכין לבק מדינא⁷⁰.

57) ומחבת 'טפלוץ' שטיגנו בה בלא שמן או שאר משקין, דעת הגרי"ש אלישיב (סידור פסח כהלכתו פ"ה הע' 53) שאי אפשר להכשירה, שכיון שבלעה בלי משקה אין מועיל בה הגעלה, וליבון אי אפשר ללבנה, הואיל ותתקלקל המחבת על ידי כך.

על הגעלת מחבת טפלוץ שבלעה על ידי משקה, ראה מה שכתבנו להלן (ס"ק קנד).

[שנה"צ ס"ק עא]

ומיני אכלא פוסקים שצוין דאלינן אף פטר מעוט השמש⁷¹.

58) אמנם, לגבי הכשרת סבינים כתב במשנ"ב לעיל (ס"ק יט) שאין הם צריכים ליבון ודי להם בהגעלה, כיון שיש לצרף את דעת הסוברים שהחמץ נחשב בליעת היתר, יחד עם דעת הסוברים שאין צורך להכשיר כלי אלא כפי רוב תשמישו.

באר הגולה

הלכות פסח סימן תנא

הגה מיהו, אם לא הגיעו הנידוּת (סט) אין לאסור (נט) (ע) בדיעבד, ונאסרו לכתחלה וכול (עא) להגעילו על-ידי עריו שמצדקה עליהן (ארה כלל נח): יג הפלי (עב) שיש בו (ל) [נ] טלאי, אם (עג) קדם הטלאי לבליעת האסור (עד) אין צריך להסירו, והבולעו פה פולטו, ואם קדמה בליעת האסור לטלאי, (עה) צריך

שערי תשובה

באר היטב

מקט אצ"פ שפעה אין שם שפעה וזו עומדת במקומה שש"כ. וקצת יש ללמד ענין זה אם תולדת האור כבוד ממש או לא מפקחים דף עה. תנור שהסיון וקרפי וקלה בו את הפסח אין זה צלי אש כ"ו, וע"ש שמלוי בשני הפרזים, דאי אמרין פלי תוספא צלי אש שני קצתים וקפין מנה, איכ"ל דגם פון דקתיב על דבר אשר יבא קאש הנו פת כש מש אכל תולדת האור לא, ולכן תרעא ורעא חסם אי לא גלי תוספא היא אאש קפיד בתוספא ונאסרו גרו צלי אש היא ופי' ופי' שיש חס הפסח תולדת אש הוא ואם פתן בו כגון נשך ונצפה פתם ואל, ע"ש, איכ"ל פון פלוי בשני הפרזים, דאם ויקא דקפין (נט) (נח) איכ"ל היי וקתיב על דבר אשר יבא קאש הנו דוקא מה ששפמש בו באור ממש אבל מה שקבל מתולדת האור כגון תנור שגורו לא, ולקארה ממשמעת לשון הש"ס שם דף עו דקאפד וקאפד פסח מחמימא דתוספא ונתמא אפר צלי אש ולא צלי מחמת ד"א טקמט פתיח קפא דתוספא דגלי בתוספא צלי אש שני פקמים תמלא משמעותה הוא ולא צלי מחמת ד"א, וקתיב בתרא החיל ורמא אפר צלי אש כ"כ, דהא שפלא לא קתיב ב"ש, אפלו מחמת ד"א קפיד צלי אש, וקדנאס חס משמט שפמש עקר פתוח קפא כזה, וע"ש כ"ד ע" דאקרון שאין צולין הפסח מטפד של צלי מחמת ד"א כ"ו, ע"ש, אף מ"ש החוס' דף עה ד"ה הא לא"ה כ"ו דהא דאצטרך לנתיב חס לטלח בין נחלת של עין ולא משני גלי תוספא בטהר ונמרון פה הני משום שיש לטון אחריו ולציל, ע"ש, ואיכ"ל פון דהש"ס שקלי וטרי אלכא דתקן לשונא בתרא משמע קצת שישנו נח דקר, וקפין יש לצון בשסור או מתכח וביצא שחשקה באור כ"כ והיא וחתה שד סולדת בו והושם פתם כש"ו או אסור אחר בעין בלא משקה אם כפי לבון או הנצלה פון שאין תבליט בתוכו ע"י האור ממש רק מחמת תולדת האור לא, ותרעא בשל מתכח כ"ו, ואיכ"ל משמע שאפלו הטיח בתנור לאחר גרפת האש ואפ"ה הסקה בעין ולא בהני הנצלה אצ"ל בלע ע"י האור ממש רק מחמת תולדת האור, ואפשר דתנור שפלי גרסא אי"א להכניסו לנדה להגעילו לך קט עד שישק התנור, ואם היה אפשר בהנצלה הני פני לה, אף מלשון הש"ס שם משמע דדוקא הסקה גמורה, וגם י"ל פון דכ"ס לא נכלע ע"י שפעה לא מטפד מה הנצלה דלא שך בה כולו כ"כ פון שפליעה לא היה ציד, וה, הלכה נראה להצריך לבון, אלא דבלחן קל סגי ואצ"ל עד שקיפו ניצוצות נתיח ממה, מיהו אם בשעה שנבלע בו האסור היה הכלי או השפד מקבן כיכ עד שניצוצות נתיח מפניו לית דין צריך כש"ו דהו"ו כנכלע ע"י האור ממש וצריך לבון טוב שקיפו ניצוצות נתיח מפניו, כנכלע"ו, והנה אין דין זה כק"מא כאן רק ביריד סימן קכ"ב, אף הי"ל ואגב גרסאי שעתא רבתי לי הכא ונתחדשו לי ריבם אלו קבעתים פה, ורע"פ ורע"פ עד בדיקה למקום בליע כע"ו: [ג] טלאי, עב"ה"ט. וענין פשוט מ"ד בראשית סימן א ושיבחה אחת מפתח"ו טראני ו"ל כחפזן כפולו שצריך הנצלה, ותכ"ס ע"מ מנ"ח אלפנור ו"ל, וענין לקמן סי"ב, וענין בספר ביה"אפ"ה על נפשות ק"ה סימן י"ט ששכת"ו בענין זה בארן דבדי התוספות בכתב"ה והני"ו ודוברי הפט"ו שהביא האגדה, ושם בארתי כונת הר"מא החשובה לישב מה שהקשה צ"ח הפר"ח כאן, ובענין טלאי עין מ"ח"ב שכתב בשם ש"ח ורע"מ: יורה שיש בה טלאי ולא היו משתפשוין תוספא בעין, רק לתרתי בת"ה כלים תוספא באפר ומס שקורין לוי, מהר להנציל בת"ה קדם ומן אסור, וכ"ס בלבון קל במקום הטלאי שהשך ושנר צלי סגי, ע"ש:

משנה ברורה

פרוש, אם נשתמש בהם כפר, אבל לכתחלה אסור להשתמש בהן ק"ה שגיגיל הדין⁶⁶, אפלו הוא בתוך הפסח שאי אפשר להגעילו, דקלקמן בסימן תקט טעין ה בהג"ה⁶⁷: (עא) להגעילו על-ידי עריו. דתרי נוגעין בו (ב) פל השנה בידים מלכלכות, וגם לפלט פ"ה (פ"ה) את הפלוע שפלוע הנידוּת על-ידי נחח הניצוצות עליהן, ונ"ל. ואם נ"ע שגשמש בידות בתמין בקמין בקלי ראשון, (פ"ג) לא מהני עריו אפלו בדיעבד וצריך הנצלה ג"ס פן בקלי ראשון דוקא⁶⁸: יג (עב) שיש בו טלאי. הינו אם הטלאי הוא כעד הפנימי של הקלי, דמבחוץ אינו מדיק [אחרונים]: (עג) קדם הטלאי. פרוש, שהטלאי (פ"ג) נצשה בשעה שהיה הקלי חדש, או שהגעילו הכלי קדם לשמו הטלאי: (עד) אין צריך להסירו. בשעת הנצלה. (פ"ד) ואצ"ל שהוא מדבק ופה בענין שאין לחש שמה יש שם קצת חמץ בעין, ואין צריך לחש רק לבליעת חמץ שנבלע בכלי דרך הטלאי ופ"ה אמרין כבולעו דרך הטלאי פך פולטו דרך הטלאי, דאלו לש סדקים סביב הטלאי ויש לחש לחמץ בעין, צריך לבון דוקא אף בזה, ונ"ל בקעיף ד, או שנגקר שם הוטב, ואם לא עשה כן, אף בדיעבד אסור: (עה) צריך להסיר וכו'. ואף דמדבק בחזק, חישין (פה) שמה נשאר מעט חמץ בעין על הקלי קדם

נוהגין וכתב המ"א: ואוסן אגנות שאומין בהם עונות צריך לבין: (נט) בדיעבד. דלא אמרין שמוליך בליעתו קבלו, ואף אם יליך בליעתו מ"ט ככ"ס. ופסק הח"י בדדיעבד אין לאסור אף אם כתב בתוך הפאכל הנידוּת, כי לא מתוקנין אסורא וככ"ס, ע"ש. וי"א פסק דאם כתב אותו צד שלא נקעל אסור, ע"ש. וט"ו פסק דבסבין יש להקחיר אפלו דיעבד אם חסד קספין שלא הגיעל הקפא בתבשיל חס בפסח פיון הדוראי נגע בקתא בשעת השמיהו מפנין משא"כ שאר כלים, ע"ש. וכתב המ"א: ונ"ל דהאי שקתב אין אוסרים בדיעבד מ"י אם נשתמש בהם כפר, אבל לכתחלה אסור להשתמש בהן אפלו הוא בתוך הפסח וא"א להגעילו: (ל) טלאי. קל טלאי שבסעיף זה הנה מה שנקבע ע"י דבוק חתיכה על חתיכה בפקסמרים, אכל בטלאי שעושין בכלי גדיל שמשפין חתיכה גדיל מחס ושנרף פל הפלוע ומה שהיה בעין, וגם ששפמין את הפך של פ"ה וביצא בו שמשים שם חתיכה של פ"ה אז האמן

מכתב אצ"ל דחם מקצתו חס בלו וקא משר מחמת השפד ורמא אפר צלי אש ולא לנתיב חס לטלח בין נחלת של עין ולא משני גלי תוספא בטהר ונמרון פה הני משום שיש לטון אחריו ולציל, ע"ש, ואיכ"ל פון דהש"ס שקלי וטרי אלכא דתקן לשונא בתרא משמע קצת שישנו נח דקר, וקפין יש לצון בשסור או מתכח וביצא שחשקה באור כ"כ והיא וחתה שד סולדת בו והושם פתם כש"ו או אסור אחר בעין בלא משקה אם כפי לבון או הנצלה פון שאין תבליט בתוכו ע"י האור ממש רק מחמת תולדת האור לא, ותרעא בשל מתכח כ"ו, ואיכ"ל משמע שאפלו הטיח בתנור לאחר גרפת האש ואפ"ה הסקה בעין ולא בהני הנצלה אצ"ל בלע ע"י האור ממש רק מחמת תולדת האור, ואפשר דתנור שפלי גרסא אי"א להכניסו לנדה להגעילו לך קט עד שישק התנור, ואם היה אפשר בהנצלה הני פני לה, אף מלשון הש"ס שם משמע דדוקא הסקה גמורה, וגם י"ל פון דכ"ס לא נכלע ע"י שפעה לא מטפד מה הנצלה דלא שך בה כולו כ"כ פון שפליעה לא היה ציד, וה, הלכה נראה להצריך לבון, אלא דבלחן קל סגי ואצ"ל עד שקיפו ניצוצות נתיח ממה, מיהו אם בשעה שנבלע בו האסור היה הכלי או השפד מקבן כיכ עד שניצוצות נתיח מפניו לית דין צריך כש"ו דהו"ו כנכלע ע"י האור ממש וצריך לבון טוב שקיפו ניצוצות נתיח מפניו, כנכלע"ו, והנה אין דין זה כק"מא כאן רק ביריד סימן קכ"ב, אף הי"ל ואגב גרסאי שעתא רבתי לי הכא ונתחדשו לי ריבם אלו קבעתים פה, ורע"פ ורע"פ עד בדיקה למקום בליע כע"ו: [ג] טלאי, עב"ה"ט. וענין פשוט מ"ד בראשית סימן א ושיבחה אחת מפתח"ו טראני ו"ל כחפזן כפולו שצריך הנצלה, ותכ"ס ע"מ מנ"ח אלפנור ו"ל, וענין לקמן סי"ב, וענין בספר ביה"אפ"ה על נפשות ק"ה סימן י"ט ששכת"ו בענין זה בארן דבדי התוספות בכתב"ה והני"ו ודוברי הפט"ו שהביא האגדה, ושם בארתי כונת הר"מא החשובה לישב מה שהקשה צ"ח הפר"ח כאן, ובענין טלאי עין מ"ח"ב שכתב בשם ש"ח ורע"מ: יורה שיש בה טלאי ולא היו משתפשוין תוספא בעין, רק לתרתי בת"ה כלים תוספא באפר ומס שקורין לוי, מהר להנציל בת"ה קדם ומן אסור, וכ"ס בלבון קל במקום הטלאי שהשך ושנר צלי סגי, ע"ש:

שער הציון

(עב) עלת-שבת והט"ו: (עג) ב"ח ושאר אחרונים: (עד) מאמר מרדכי: (עה) הג"א וחק"יעקב: (עו) חק"יעקב והג"א ואלה רבה מקור"היים והג"ה, ולא קמין אב"ה: (עז) הש"ס ביונה"דעה סימן קכא ונאלה רבה, וכן מוכח מהג"א, ודלא קש"ו שם: (עח) הג"א ושי"א: (עט) מקור"היים והג"ה, וגם האלה רבה העמיו וקאפד לה קמו שפתגו: (פ) הג"א ק"ה אסור והט"ו: (פ"א) מאמר מרדכי: (פ"ב) הג"א ופשוט: (פ"ג) קמין אב"ה ושי"א: (פ"ד) עלת-שבת ושי"א: (פ"ה) מאמר מרדכי ומחצית השקל ושאר אחרונים רבה בבאור דברי השלחן ערוך, וקדעת תרש"ב אף חשש רק לזה אבל לטעם השני אינו חושש, דכ"כ לא לה דעגלה מלשט מצבר לעבר [ואף דעת הג"א אב"ה דטרש"ב אינו רק בקדם הטלאי לבליעת האסור, אבל בקדם הבליעה גם הוא סובר דתבליטת אינה נכלעת דרך הטלאי, כבר השינו עליו כשה אחרונים], וק"פ טעם זה אם נקה מקדם שמתו עליו הטלאי שלא יעצא עליו שום טעמו חמץ די בהנצלה, מה שאין כן לטעם השני:

* הציון (עד) צריך לחזוק. במקום (עה) ציל (עז), במקום (עו) ציל (עח), ועל הסלים "אכל בידוע" צריך להוסיף ציון (עח).

